

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΝΕΟΛΑΙΑΣ

13^{ΟΣ} ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗΣ ΓΡΑΦΗΣ (2024-2025)
ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗΣ
ΠΟΙΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΓΩΝΑ, ΤΗΣ ΤΡΑΓΩΔΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΛΠΙΔΑΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗΣ ΓΡΑΦΗΣ

Α. ΠΟΙΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗ ΣΤΑ ΔΙΔΑΚΤΙΚΑ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΑ
ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Α΄1. ΓΥΜΝΑΣΙΟ

1. Ο λόγος ανάγκη της ψυχής Γ΄ Γυμνασίου:

Ενότητα: Ο τόπος μου και οι άνθρωποι

«Παιδί με μια φωτογραφία»
«Άρδανα II»

Α΄2. ΛΥΚΕΙΟ

1. Κείμενα Κυπριακής Λογοτεχνίας, Β΄

«Ακρόπρωρο Ιουλίου»
«Η αρχή ενός ειδυλλίου»
«Παιδί με μια φωτογραφία»
«Επιτάφιος πόλις»
«Πύρρος Δήμας»
«Της αγάπης»

2. Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας, Γ΄

«Στα στέφανα της κόρης του»

Β΄. ΑΛΛΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗ

Για αξιοποίηση από τους/τις μαθητές/-τριες Γυμνασίου και Λυκείου

(1)

ΓΡΗΓΟΡΗΣ ΑΥΞΕΝΤΙΟΥ

«Ο φονευθείς τρομοκράτης, εις μίαν εκδήλωσιν απελπισίας και απογνώσεως, ηρνήθη να εξέλθῃ του κρησφυγέτου του και να παραδοθῆ, προετίμησε δε αντάξιον της δειλίας και της ανανδρίας του θάνατον».

ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΑ, 3 Μαρτίου 1957

Τα γένια φόρεσε καλά να μην του πέφτουν.

Αστέρι χαμηλώνει, βάνει
του φεγγαριού λαδάκι να μη στραβοπατά.

Ο ιατρός αγγίζει το ποδάρι.
«Γρηγόρη, να προσέχεις, η πληγή αγριεύει».
Αυτός χαμογελά: Και θα ξυπνήσω
το κάθε φοβισμένο κύτταρο αντρείοσύνης.

Ο ιατρός μετρούσε το σφυγμό του χρόνου
με τα παλιά χρειαζόμενα. Μα κείνος
με το μακρύ του τον ξεπροβοδάει
ποδάρι ώσμε την άκρη του κυπαρισσιού.
Σαν θα πεθάνω, είπε, μη με θάψετε.
Και του 'δειξε τις πλάκες των χεριών.
Σ' αυτές είναι γραμμένες οι εντολές.
Και τις σηκώνει πέρα απ' το βουνό.
Θα δείτε και θα μάθετε πολλά.
Και τις χορεύει σ' ακατάφλεκτες πλεξούδες.

Ξεκάρφωσε το στήθος του απ' τον τοίχο
του ταπεινού κελιού, μαντάρει την ψυχή
με μια μεγάλη σακοράφα – δύσκολοι καιροί.

Ξετείχιστες κραυγές, σαν αστακοί στρατιώτες
μαζί τους κουβαλούν φορεία και φέρετρα.

Κοπέλι του μοναστηριού στην ταραχή του σπάνει
την πιο μεγάλη γυάλα του γλυκού.

Δυο ταπεινά μερμήγκια συνεχίζουν
να σέρνουν στις δαγκάνες τους σπόρο του πεπτονιού.
Ο ήρωάς μας τώρα ξημερώνει
με τέσσερις συντρόφους σε σπηλιά.

Ο πιο ζωγράφος λάφια κάνει και λαμπρούς
αργυροδόξαρους παλαιολιθικούς.

Σε τούτη ως είναι ξαπλωμένος την Καπέλα
Σιξτίνα, νιώθει το πινέλο σαν αξίνα.

Ο δεύτερος μισοερειπωμένα
λόγια κι επιγραφές περι θανάτου.

Ο τρίτος έχει κιόλας μαραθεί·
θωρεί που τονε περιφέρουν
με λάβαρα, σημαίες οι πιο δικοί.

Ο τέταρτος «κι αν είναι να πεθάνουμε...»
Τον αντισκόβει: Βγείτε απ' τη σπηλιά.

Το φως απέξω, τα ζουζούνια, οι πεταλούδες
τ' αυριανό στεφάνι πλέκουν της πατρίδας
(ακέρια σώματα χρειάζονται γι' αυτό).
Θ' ανταμωθούμε καρποφόρα μέρα.

Τώρα δουλειά μοναχική. Και πρέπει να πεθάνω.
Τα λόγια σάρκα να γενούν και τα χλωρά κλωνάρια
να μπολιαστούν απ' το λαιμό κι από το γόνατό μου.

Ο σπόρος βλάστησε, Ματρόζο, σ' τα 'λεγα σαν ήρθες
νεκρόν απ' τη σπηλιά για να με σύρεις.
Σε στείλαν οι δειλοί. Και συ διαλέγεις
να δοκιμάσεις άλλη μια φορά.
Κάποια στιγμή με δακρυγόνα μάτια
μου ζήτησες φωτιά. Θα 'χεις καιρό, σου κράζω,
ν' ανάψεις το τσιγάρο σου στον άλλο κόσμο».

Κι ως τρέχουν αυλακίες ποτάμια της μπενζίνας
τα φιδωτά κορμιά, πυροδοτείται η κρύπτη
μ' εμπρηστικά φτερά βομβών από ψηλά.

Παράξενο! Την ίδια μέρα η αδερφή μου
θωρώ που εκράταε από κείνα τα χαρτιά
τα τρομοκρατικά, που ρίζανε οι Εγγλέζοι
απ' ελικόπτερο πάνω απ' τη Λύση.
Το σχήμα παρουσίαζε δυο νεκροκεφαλές,
χωριάτικες καρέκλες αδειανές

και μιαν επιγραφή: ΜΠΑΡ ΑΥΞΕΝΤΙΟΥ.
–Ας το φυλάξουμε, σαν έρθει, να γελάσει.

Κείνη την ώρα μπαίνουν σαν φονιάδες,
σαν αλειτούργητοι ο παπάς κι ο κύρης μου.
Η λύπη τους ασήκωτη: «Εσκοτώσαν τον».

«Αδύνατον», ψιθύρισε η γυναίκα μου,
«δεν το πιστεύω», είπε η αδερφή μου.
Από τα χέρια επέσαν τους οι νεκροκεφαλές
καθώς του Άδη το κατώφλι εδρασκελούσα.

Κι η μάνα μου: «Ας έσει τες ευτζιές μου.
Καλλύτερα που δεν επαραδόθηκεν
τζιαι δεν τον πιάσαν ζωντανόν τζιαι δεν αξιωθήκαν
να δούσιν την μορφήν του· πάλε θα τον εσκοτώνναν.
Παρά φυλακισμένον τζιαι βασανισμένον, Δόξα Σοι».

Γρικώντας τούτα εχαμογέλασα
και τη μαντίλα εγώ της έδεσα
που είχα χαμαί γλιστρήσει
κι έφυγα αγνώριστος.

Έντεκα πετρωμένες ώρες καθυστέρησα.
Ο χρόνος έβγαζε καπνό· καμένο το ρολόι,
δεν περπατούν οι δείκτες, κάτι στάλωσε.

Σπρώχνω με γόνα. Οσμίζομαι σε τρίστρατο
χωσιά του κυρ-Θανάτου. Ήθελα πριν δώσω
στο χέρι μου εντολή «Θανάτου εκτέλεση»
να σιγουρέψω για την ενοχή του.

Έτσι τον γέλασα – μου φάνηκε είδα
την έμορφη γυναίκα του ασπροεντυμένη
και τα καλά της μοίρας της να κυματίζει,
τραγούδι γύρω γύρω από το σώμα της
και περασμένα στο μεταξύ αισθήματα.

Πώς κελαδούσε το φεγγάρι! Κι η καρδιά μου
εφτά χιλιόμετρα... Η αυγή ροδίζει.
Σβήνω το φως, να ιδώ καλύτερα...

Δεν πρόφθασε.

Στον ανυπόμονο η ελευθερία
λάμπει σαν άστρο που κρατεί ένα κόκαλο
που λάμπει σαν ακοίμητη λαμπάδα
που έχει τ' όνομα γραμμένο στη φωτιά.

Ολόκληρος θωριέται κι αντηχεί
στη λάσπη τ' ανθοστόλιστο διαμάντι
στην έξοδό του απ' τον πνιγμό.

Χωρίς την όψη του το μήλο δε γουρμάζει,
ο άνεμος αδειάζει από ψωμί νερό,
πέφτουνε καταγής οι τελευταίες μας λέξεις.

Μάρτης 1987

Μεθιστορία (1995)

(2)

ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΠΑΛΛΗΚΑΡΙΔΗ
ΜΠΡΟΣΤΑ ΣΤΗΝ ΑΓΧΟΝΗ (απόσπασμα)

Στον Κυριάκο Μαργαρίτη

Εγώ Ευαγόρας, ο Παλληκαρίδης,
μα την Αλήθεια του Θεού του ζώντος
(δεν εξαιρώ βεβαίως την Αφροδίτη –
πάντα μου άρεσε, το μολογώ,
να με θρηνεί το σώμα της ολόκληρο),
εγώ Ευαγόρας, σας το ξαναλέω,
πως άλλο είναι να είσαι στο κελί σου
κι άλλο να σε παγαίνουν στη θηλιά.

Προχθές που κάτι Εγγλέζοι στρατιώτες
περνούσαν οι καημένοι τραγουδώντας
«τι όμορφος σαν θα 'σαι κρεμασμένος!»,
τους άκουγα, δεν πίστευα στ' αφτιά μου
πως είχε τόσες δάφνες ο ουρανός.
Ανάσταση μυρίζει, λάμπει ο κάμπος
από τα περιστέρια και ψηλά,
σιμά στον ήλιο, υποταγμένοι κήποι,
ρητά τριαντάφυλλα και μοσκοβόλοι αγγέλοι
τινάζουν τις φτερούγες τους. Χαρά!

Δόξα, χαρά, δεν ξέρω· κάπως έτσι.

Πιστέψτε με, δεν έχω επιλογή.
 Κι αν στοργικά το θάνατο αγκαλιάσω,
 αφόντας μου απολείψαν οι αετοί,
 και κρίνω γενικά πως είναι ο κόσμος,
 μετά το ψυχορράγημα των άστρων
 και τα βαθιά μεσάνυχτα, ένα τέλος
 και μια αρχή, εξαρχής δημιουργώντας
 ειρηνικά τα τέλη της ζωής [...].

Η νύχτα των Κήπων, 2022

(3)

NEW MOON, HYDE PARK, SKY BLUE (*Μεθιστορία*, 1995)

Το ποίημα αυτό είναι προσβάσιμο μέσω του πιο κάτω συνδέσμου [*Παπαδιαμαντικά τετράδια 2* (Φθινόπωρο 1993) 3-5]:

[http://papadiamantis.net/old/pdf/%CE%A0%CE%95%CE%A1%CE%99%CE%9F%CE%94%CE%99%CE%9A%CE%91-%CE%91%CE%A6%CE%99%CE%95%CE%A1%CE%A9%CE%9C%CE%91%CE%A4%CE%91/%CE%A0%CE%B1%CF%80%CE%B1%CE%B4%CE%B9%CE%B1%CE%BC%CE%B1%CE%BD%CF%84%CE%B9%CE%BA%E1%BD%B0%20%CF%84%CE%B5%CF%84%CF%81%CE%AC%CE%B4%CE%B9%CE%B1/%CE%A4%CE%B5%CF%84%CF%81%CE%AC%CE%B4%CE%B9%CE%B1_02_\(1993\).pdf](http://papadiamantis.net/old/pdf/%CE%A0%CE%95%CE%A1%CE%99%CE%9F%CE%94%CE%99%CE%9A%CE%91-%CE%91%CE%A6%CE%99%CE%95%CE%A1%CE%A9%CE%9C%CE%91%CE%A4%CE%91/%CE%A0%CE%B1%CF%80%CE%B1%CE%B4%CE%B9%CE%B1%CE%BC%CE%B1%CE%BD%CF%84%CE%B9%CE%BA%E1%BD%B0%20%CF%84%CE%B5%CF%84%CF%81%CE%AC%CE%B4%CE%B9%CE%B1/%CE%A4%CE%B5%CF%84%CF%81%CE%AC%CE%B4%CE%B9%CE%B1_02_(1993).pdf)

(4)

ΠΟΙΗΤΗΣ (*Μεθιστορία*, 1995)

Παπαδιαμαντικά τετράδια 2 (Φθινόπωρο 1993)] 5-6.

Το ποίημα είναι προσβάσιμο μέσω του πιο πάνω συνδέσμου.

(5)

ΑΙΓΙΑΛΟΥΣΑ

Στον Γιώργο Χριστοδούλου από την Αιγιαλούσα

[...]

2

[...] Δυο μέρες πριν να φύγουμε ήρτε κείνος
 που θα στοργυλοκάθονταν στο σπίτι.
 Γυρεύει το κλειδί. Του λέω: «Εγώ κλειδί
 δεν έχω και δεν έχει το χωριό μας.
 Εμείς ξεκλειδωτά είχαμε τα σπίτια

γιατί κανένας δεν καταδεχόταν
να μπει μέσα στου άλλου την αυλή».

Δεν είπε τίποτα, έφυγε, ξανάρτε
την άλλη μέρα. Του είπα: «Έλα πιάσε
τούτο το πιάτο, φώναξε τον σκύλο
να του το δώσεις να σε συνηθίσει,
για να μην κλαίει το κτηνόν μας όταν
θα 'χουμε φύγει». Το έπιασε, του φώναξε,
όμως ο σκύλος του 'δειξε τα δόντια.

Χαμαί το πιάτο. Κίνησε να φύγει.
Του λέω: «Μίαν χάριν από σένα'
έπαρε ως αύριον 'πομονήν στ' ανάθεμαν να πάμεν
κι ύστερα να 'ρτεις να 'μπεις μες στο σπίτι».
Δεν είπε τίποτε και γύρισε να φύγει
της Ιοκάστης παίρνοντας μαζί του τη σιωπή.

Την άλλη μέρα έδεσα τον σκύλο
να μην μας ακλουθά, το πλάσμαν του Θεού.
Του έβαλα φαΐ, νερό κι εμπήκαμε
ο άντρας μου κι εγώ στο φορτηγό. [...]

Αιγιαλούσης επίσκεψις (2003)

(6)

ΤΟ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟ ΛΕΩΦΟΡΕΙΟ

Πώς να χωρέσει ένα λεωφορείο
τα πιο μεγάλα ονόματα της οικουμένης,
τον Γιώργο, τον Αντρέα, τον Γιάννη, τον Κωστή,
ποιον να πρωτοδιαλέξεις, δάκρυ που ν' αγγίζει
το λίγο φως στα μάτια του Θεού;

Και όταν έφτασε το τελευταίο λεωφορείο
κι οι πολυόμματοι γονισί κοιτούσαν
ν' αναστηθούν μαζί με τα παιδιά τους,
άκουγες κλάμα κι οδυρμό, που ξεκινώντας
από τον πρώτο κύκλο καταλήγει
σε σπιτικήν αυλή· εκεί τα ζώα
το θρήνο συνεχίζουν με μουγκανητά
χτυπώντας τις οπλές τους απελπιστικά.

Το τελευταίο λεωφορείο· και να που μπαίνει
στο χώρο κουβαλώντας σώματα πολλά.
Κατάμεστο σημαίες· με την πτυχή τους
αγγίζουν τις μεσίστιες φωτογραφίες.
Μην είδατε το γιο μου; Σας θυμίζει κάτι;
Αυτή 'ναι η κόρη του τριώ χρονώ και την κρατεί.
Ευρούλα τ' όνομά της; Δεν τον είδατε;

Το τελευταίο λεωφορείο· και τι δεν έχει!
Κουτιά που όταν τ' ανοίξεις τα πετάς
σ' εκείνους που είναι χωρίς δέμα – παίρνουν το χαρτί
σαν επενδύτη της ψυχής, κι αφού καρφώσουν
μια λίμνη αίματος στον τόπο που πεζέψαν,
μαδάνε τα ξαφτέρουγά της όλα.

Θόλος (1989)

(7)

ΝΥΜΦΙΟΥ ΑΓΝΟΟΥΜΕΝΟΥ

Καθημερινά φορούσε τα καλά
κυριακάτικα της πάθια,
Χρόνους σαράντα τον ακαρτερούσε.

Κάτω απ' τη λάμπα, π' αναδάκρυζε το φως της,
έπλεκε ατέλειωτη μια λούρα – μην τελειώσει
το νήμα της ζωής του – ξαγρυπνούσε
μην έρθει αυτός μεσάνυχτα και κάτι
και της χτυπήσει αργά την πόρτα.

Κάτι σαν όνειρο πήρε τ' αυτί της,
κάποια στιγμή το χέρι απ' το σμιλί της
γλιστράει και τραντάχτηκε η ψυχή της.

«Χρίστο, γρουσέ μου γιε, μεν έσεις έννοιαν,
τ' αμμάθκια μου έν θα ξανακαμμύσουν.
'Που τωροπίς μου' κάστηκεν, αγροίκουν
το χρώμαν της φωνής σου –
να 'τουν ψέμαν,
να πλέκετουν, να γίνετουν αλήθκεια!
Φιλώ σταυρόν: Θα κάμνω παννουχίδαν
για σέναν το πλεχτόν μου. Δε την νύχταν
που ξαγρυπνά μιτά μου τζιαι λαλεί μου
«Άντεξε, Πηνελόπη μου, τζι' αντέχεις.»

Τέτοια στο γιο η γραία μονολογούσε.
 Και κείνος, που την άκουγε απ' το χώμα
 κάθε φορά σκιρτούσε. Δε λαλούσε,
 γιατί δεν έπρεπε η μάνα του να ξέρει
 σε ποια πλαγιά η άτροφη ψυχή του
 τα κόκαλά του, αλίμονο, σκεπάζει.

Η μάνα του συνέχιζε να πλέκει
 και μετά θάνατον, συνέχιζε να πλέκει.

Στην έξοδο χορός γερόντων ψέλνει:
 «Πιο τυχερή σ' αυτή την ιστορία,
 Η Άγια Τράπεζα της εκκλησίας
 Τιμίου Σταυρού στην πόλη μας εστάθη –
 Ότι με το πλεχτό της εστολίστη».

Ηλίου και σελήνης άλως (2017)

(8)

ΤΟ ΜΙΖΑΡΟΝ

Είχα, λαλεί μου η μάνα μου, έναν μίζαρον
 φερμένον 'που τον Άην Τάφον, μες στ' αρμάριν.
 Εθώρουν το τζι' εσαίρουμουν· θα 'σιέπαζεν
 εις το θαφκειόν το σώμαν μου τζιαι θα 'σιεν
 ρούχα της φορεσιάς της η ψυσιή μου.

Ήταν του Μάη τριαντάφυλλα
 τ' Αούστου μήλα κότσινα,
 μα 'ρτασιν ούλλα πούκουππα
 γοιόν τα στρουθικιά επετάσαμεν
 δκυό κλάτσες παραδκιάνταλες
 μάγκουμου έν εξόρτωσα
 να πιάω, επολειφήκαμεν
 την κούππαν του νερού.

Λιοβούπτιν· ποτισιρώμαν –
 εχάσαμεν τα ούλλα

τζιαι το μίζαρον.

Μεθιστορία, 1995.